

möjliga gagnet af detta slags skriftställer. Också ser man i de bättre Engelska och Tyska bladen knappt nog annat om Frankrike anfördt, än allmänt kända data. Det är blott bedömandet, som är annat, än hvad i Frankrike kan offentliggöras. Men till ett sådant bedömande fordras knappt nog en Fransmans hufvud och penna. *Times*, *Daily News*, *Kölnische* och *Weser-Zeitung* m. fl. torde väl i sina resp. redaktioner ega förstånd nog dertill. Skilnaden är, att man i England och Tyskland hyser intresse för Frankrikes öden; i Sverige icke i den grad för Finlands, att någon der skulle taga notis om, hvad här sker. Det synes då knappt löna mödan, att en Finne skulle truga denna kännedom på våra grannar. Att missleda deras omdöme, är än mindre påkalladt.

10

Men kanske äro de ifrågavarande meddelandena rent Svenskt fabrikat? Det vore visserligen glädjande – ehuru en egennyttig glädje; men det är tyvärr högst osannolikt.

Vi sluta. Vi hoppas för dem, som kunde tvifla derpå, tillräckligt hafva ådagalagt:

Att den frivilliga politiska emigrationen är tadelvärd.

Att den Finska emigration i Sverige, som kan få detta namn, inga Finska intressen representerar.

20

Att de i Sverige offentliggjorda meddelanden från Finland, som på senare tid vunnit en viss ryktbarhet, af ingen fosterlandets vän kunna gillas, och att deras anonyma upphofsman genom dem skördat hvarken tack eller ära.

Vi hoppas också, att, om våra ord hinna till Sverige, man der skall lära uppskatta sagde både emigration och meddelanden till deras rätta värde.

Att undertecknad kanske – kanske också icke – skulle lemnat denna emigration och dessa meddelanden åt det mörker, som är deras framtids lott, i händelse smädelsen mot mig sjelf och mot lika tänkande vänner icke manat mig att tala – det vill jag icke neka.

30

Och slutligen. Vi tala här om ett utbrott af fosterlandets stora olycka – den, att vara deladt i tvenne läger, ett Svenskt och ett Finskt. Det är icke förunderligt, att unga män af Svensk börd, för hvilka Finska folket utgör ett folk af barbarer, och för hvilka Finska språket är lika fremmande som Hottentottiskan, skola vid de nationelt Finska sträf-vandenas öfvermakt finna sig ställda i skuggan. Ju större förmåga, hos denna ungdom rör sig, desto mera tvingande måste den finna sin ställning vara. Vi tveka icke, att i detta beklagliga förhållande finna fröet till den Finska emigrationen, den personliga såväl som den skriftliga. Man må skänka dem, som lida af detta århundradenas tryckande tvång, all medkänsla. Men det hjälper icke. Vägen till Finska nationens framtid är blott en. Och de Finlands söner, som icke gå den – de måste böja sig. Ty det är icke fråga om, att de skola lysa, utan att Finska nationen skall lefva.

40

J. V. S.

38 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 2, februari 1858

50

Vårt blad står ännu i skuld för eftersatt anmälande af några den inhemska pressens alster från sistförflutna år, hvilka icke böra med tystnad förbigås. Till dessa höra främst:

FINLANDS MINNESVÄRDE MÄN, ANDRA BANDETS 3:E HÄFTE. H:FORS

Klander har låtit förspörja sig deröfver, att redaktionen, tagande sin goda vilja till måttstock, lofvat en hastigare fortgång i detta arbetes utgifvande, än hvad förhållandena sedermera bevisat sig kunna medgifva. Då man ser detta pockande klander, skulle man verkligen kunna tro, att man lefde i ett land, der litteraturen är rikt välsignad med gynnare, älskare och kännare, och der felet ligger endast hos dess frikostigt uppmuntrade och rikt belönade odlare. Ty svårligen skulle någon kunna föreställa sig, att ett sådant klander gäller män, hvilka det endast är tillåtet att förtjena sig sitt bröd, huru de det gitta, och hvilka derunder utan all annan vinning, än det goda medvetandets, offra tid och krafter äfven åt den inhemska litteraturens odling. Men en sådan klandrare har insatt 50: säger *femtie kopek silfver*, hvilka han först med tionde häftets mottagande får godtgjorda. Den för godtgörelsen utfästade tiden går tillända. Han är obestriddligen berättigad, att återfå sina *femtie kopek*. Men ännu hafva endast sex häften af arbetet utkommit. Han får kanske vänta på sagde *femtie kopek* ännu i två år. Han förlorar derunder räntan på dessa *femtie kopek* å 6 procent – kanske också mera, ty han hade kunnat nedlägga sina *femtie kopek* i någon lönande rörelse, t. ex. bränvinsutminutering, och kanske vore han redan egare af två kannor i stället för en. – Men vi glömma, att han icke återfordrar eller eger rätt att återfordra sina *femtie kopek* kontant. Nej han är en litteraturens vän och befordrare, en mecenat, som gifvit den inhemska litteraturen ett ädelmodigt förskott af *femtie kopek*. Han vill icke, att de arma litteratörerna, som lönlöst samla, studera och skriva äfven skola gå i förlag för tryckningen. Nej han förskjuter dem storsinnadt sina *femtie kopek*. Men äfven den största mecenat är icke skyldig, att låta *femtie kopek* ligga ute längre tid, än de fyra år, för hvilka han förskjutit dem. Det är nu uppenbart, att de *femtie kopekerna* icke skola bringa valuta inom föreskrifven tid. Han sätter sig derföre ned och skrifer en tidningsartikel om en half spalt – hans första och sista litterära ansträngning, i fall han icke pröfvar nödigt att än en gång efterlysa sina *femtie kopek* – och i den vill han rätt lära vederbörande litteratörer, hvar David köpte ölet. Och han gör det. Han säger dem sanningen. Han påstår icke, att litteratörerna stoppat hans *femtie kopek* i fickan. Han vet väl, att de med den bekostat andra häftets utgifvande, för att efter dettas försäljning med den återvunna *femtie kopeken* bekosta det tredjes o. s. v. ända till det sistas – om eljest försäljningen lyckas blifva sådan, att *femtie kopeken* verkligen för hvarje gång oförminskad återkommer. Men han vill dock lära dem, att omsättningen skall ske inom bestämd tid, andra och tredje o. s. v. häftet må inom denna tid säljas eller icke, *femtie kopeken* må för hvarje gång återkomma fem eller tie kopek kortare eller icke – det angår honom icke. Men han, mecenaten, skall hafva valuta för sin *femtie kopek* och det på utsatt tid, prompt, till sista halfkopeken. Derefter ega vederbörande litteratörer att sig rätta och pocka. Punktum!

Och det var verkligen tid på, att här få punkt, emedan väl eljest det kursvia *femtie* kunnat taga slut i sättarens kast. För vår del anse vi oss – och vi hoppas med hela den bildade delen af allmänheten – författarene i »Finlands minnesvärde män» endast till tack förbundna, det tionde häftet må då utkomma när som helst – eller också aldrig, om de skulle finna för godt att avsluta arbetet med något tidigare häfte. Ty ett arbete som detta kan vara indragare eller utförligare efter behag, och det kunde blott blifva fråga om att pröfva, huruvida några mindre

minnervärda män kommit in och några mera minnesvärda blifvit uteslutna.

Ett skäl till anmärkning kunde finnas deri, att bland de många, hvilkas namn stå i spetsen för företaget, några i de hittills utkomna häftena skrivit ingenting, andra högst litet. Men detta angår mindre allmänheten, endast det meddelade är dugligt. Hvem, som skrifver mera eller mindre deraf, det är redaktionens ensak. Likväl kan äfven den läsande allmänheten vara skyldig att tacksamt erkänna det nitiska bemödandet hos de tvenne män, hvilka företrädesvis besörjt redaktionen, hos Herrar *Rabbe* och *Elmgren*.

10

Äfven teckningarne i närvarande häfte härröra till största delen från dem. Erkännandet är så mycket mera på sin plats, som äfven valet af föremålen för teckningarne – med ett undantag – i häftet är synnerligen godt. Att det äfven varit tacksamt för författarne, synes isynnerhet bevisa sig i de med *–bbe* undertecknade artiklarna, hvilka i framställning och stil hafva ett stort företräde framför teckningarne i tidigare häften af samma hand. Dessa lefnadsteckningar i närvarande häfte gälla *Anders Chydenius*, *Vilhelm Carpelan* och *Johan Fredrik Carpelan*.

Chydenius torde åtminstone till namnet vara de flesta läsare bekant. Han är en af de prestmän, det Svenska presterskapets ställning fostrat, med hågen och bemödandena rigtade till det jordiska något mera, än till det himmelska. Med rätta förvånas en fremling öfver, att äfven här i Finland se presterskapet utgöra en så vigtig länk i den lägre administrationen. Detta sammanhänger noga med dess egenskap af ett riksstånd – om också blott till namnet. I Finland förr deremot, likasom i Sverige ännu, kallades presterna att vid riksdagarne öfverlägga rörande alla landets politiska, administrativa, ekonomiska och finansiella frågor. Det var naturligt, att detta skulle uppmanna dem till studier i dessa ämnen och till nit för den ena eller andra af stridande åsikter, ett nit, som fick ytterligare styrka af den politiska partiandan. Denna partianda var ännu i sitt flor, då Chydenius vid frihetstidens slut första gången uppträdde såsom riksdagsman. Hans frisinnade åsikter i alla nationalekonomiska frågor, med värma och talang framställda, måste förskaffa honom uppmärksamhet och inflytande. Lefnadsskildringens författare yttrar sin tvekan, huruvida Chydenius af en snillets ingifvelse eller genom studier kommit till dessa åsikter. Kändt är, att fysiokratiska skolan, den första hvilken systematiskt yrkade näringsfrihet och handelsfrihet, vid samma tid började tillvinna sig anhängare äfven utom Frankrike. I Sverige hade Chydenius en föregångare redan i Axel Oxenstjerna. Från riksdagen 1719, då ett slags näringsfrihet beslöts, utgjorde skråprivilegierna jemna tvisteämnen. Stapelstadsrättigheterna för städerna voro likaså omtvistade riksdagsfrågor, och 1766, Chydenii första riksdag, gick Mösspartiet från det gällande prohibitivsystemet. Chydenius kunde så icke sakna väckelser och föregångare. Men lägger man hans nit för religiös tolerans och fri yttranderätt dertill, så kan man väl säga, att han i konsekvent och upplyst frihetssinne stod framom sin tid. Det är i sanning hugnande, att se en sådan man tillika vara en allvarligt religiös och nitisk prest och såsom enskild människa ett mönster af uppoffring och välgörenhet. Samlingen vet att berätta om få herrligare personligheter än hans.

20

30

40

50

Den följande lefnadsteckningen öfver V. Carpelan lär oss känna en verksam, kraftfull och modig militär. Det är en duglig tjänsteman, som nitiskt och väl utför, hvad honom åligger och ålägges. Detta är allt sin heder värdt, men man vet, att hundrade af detta slag i Finland funnits, och man bör hoppas, att de ännu finnas i tillräckligt antal, för att en

sådan företeelse icke må behöfva anses särskildt minnesvärd.

Den andra Carpelan (J. F.) deremot är verkligen ett sällsynt exemplar af landshöfdingar. Ty det hörer till det sällsynta, att landshöfdingar bekymra sig om annat, än de löpande ärendenas goda fart – och de resandes dessliques på landsvägarne. I Sverige har man dock på senare tider känt en och annan, som i likhet med den berömda Upsala landshöfdingen varit »bra för stan», för länet och för många omgifvande län. J. F. Carpelan synes hafva tillhört detta sällsynta slag. Han fäktade för sitt län med svärd i hand, han kämpade för dess fördelar hos högsta styrelsen, han reste och vandrade flitigt på dess banade och obanade vägar, för att råda, förmana och drifva på allt, som kunde lända till dess materiela och andliga förkofran, ja han författade och utdelade skrifter för detsamma, för att äfven frånvarande hålla sig och sina sträfvanden i folkets minne. Det var Uleåborgs län, som en tid af 15 år (1785–1801) hade lyckan ega denna landshöfding. Ännu 20 år derefter omtalades han allmänt i Uleåborg med tillgifvenhet och beundran; och Ref. känner från sin tidigaste ungdom på denna väg hans namn. Biografin förmäler, att under hans tid 460 nybyggen i länet icke blott anlades, utan äfven vexte till skattbetalande hemman. Blotta uppräknandet af allt, hvad denne landshöfding ifrade för, upptager i biografin en half sida.

Af E. L. har häftet en biografi öfver Z. Topelius, den för sin kärlek till Finska språket och Finska folkdikten oförgätliga provincialläkaren. Han hörer visst till Finlands minnesvärde; ty det är han, som genom sin utgifna samling: *Suomen kansan Vanhoja Runoja, ynnä myös Nykyisempä Lauluja* gaf väckelsen till folksångens samlande och äfven anvisning på den väg, på hvilken företaget skulle vinna bästa framgång. Ehuru såsom läkare, tjänsteman och enskild person aktningvärd, blir dock för honom sagde sträfvande den enda titeln till hågkomst i Finlands häfder. Föga anade han, att i det ringa frö, han utsådde, skulle gro, hvad ur detsamma uppvuxit och än framdeles skall uppvexa. Må hvar och en deri se ett bevis, huru säkert det är, att patriotismen aldrig skall sakna sin frukt och sin ära.

Oss möter i häftet, som ett mellanslag, biografin öfver Gustaf Orræus. Mannen synes varit en förtjenstfull Rysk militärläkare. Hans minne som läkare må tillhöra medicinens annaler, och vi vilja icke bestrida honom en plats bland Rysslands minnesvärde män. Men bland *Finlands* har han uppenbarligen ingenting att skaffa; ty för Finland särskildt var har – platt intet. Tyskarne pläga nog tala om sina stora män, som sökt bröd i alla verdens delar. Men vi skulle tro, att ingen Fransman tillegnat sitt land ens Prins Eugène's förtjenster. Det senare exemplet är utan tvifvel det bättre.

Af S. E. innehåller häftet tvenne biografier: Isak Rothovii och Torsten Stålhandske's. Märkeligt nog, synes Herr Elmgren hafva åtagit sig att i samlingen sköta tvenne så heterogena gebit som kyrkan och armeen. På det förra är han utan tvifvel väl förfaren; men på det senare kan han icke gerna vara det. Rothovii lefverne är förut skrifvet af erkebiskop Tengström. De tryckta källorna äro här i öfrigt rika. Herr Elmgren är bland dem på sitt eget fält, på hvilket han flerfaldigt bevisat sig vara en utmärkt kännare och domare. Den minnesvärde biskopen är också väl tecknad. Men om trettiåra krigets Finska representant och derjemte om de Finska »bondgossarne, som lärde sig äta semla och dricka vin ur stormhatten» (så ungefär yttrar sig Oxenstjerna om dem), önskade man verkligen veta något mera, än man ungefär kan lära ur Fryxells Berättelser. Vi kunna icke afgöra, om en mera detaljerad

kännedom är möjlig att vinna; men önskvärd vore den visst. Det är en bra mager sak, att läsa: då och då stormades det och det fästet; Finnarne voro med; troligen äfven Stålhandske; då och då slogs det och det slaget; Stålhandske i spetsen för Finnarne dref fiendens rytteri på flykten¹ o. s. v. Man önskade gerna få veta, huru allt detta gått till? huru många finnarne voro? hvilken uniform de buro? huru »hakkapäliterna» betedde sig under striden och derefter? huru Stålhandske uppförde sig mot dem, och de mot honom? hurudant hans beteende eljest var mot högre och lägre? o. s. v. Han är i hela biografien så stum, att der icke finnes ett enda ord af honom; han är der en så abstrakt figur, att man icke ser honom personligen lägga ens två strån i kors. Men på sådant sätt lärer man sig icke känna en människa. Och det är dock denna bekantskap, man i en biografi verkligen önskade göra. – Öfverflödiga synas deremot i den de fåordiga domsluten angående Europa's och Sverige's affärer. Sådane subjektiva utgjutelser gifva hvarken upplysning eller öfvertygelse. Vi kunna verkligen icke anse denna Stålhandske's biografi för lyckad – orsaken dertill må då ligga i den verkliga bristen på källor eller i bristande tillfälle att rådfråga dem – eller kanske i våra fordringars öfverdrift, föranledd af det naturliga begäret hos hvarje Finne, att få veta något mera om denna dunkla person och hans dunkla följeslagare i en storartad tids skiften, i hvilka man gerna föreställer sig, att de hade någon mera reel andel.

TAL MED ANLEDNING AF DEN JUBELFEST, SOM KEJS. ALEX. UNIVERSITETET FIRADE TILL MINNE AF KRISTENDOMENS INFÖRANDE I FINLAND M. M. AF AXEL FREDRIK GRANFELT.
PUHE, JONKA KRISTIN USKON VUONNA 1857 SUOMEEN SAATTAMISEN MUISTOKSI -- LAUSUI GABRIEL GEITLIN.

Bedjande författare och läsare om benägen ursäkt för dröjsmålet med denna anmälan, få vi betyga vår glädje öfver, att finna oss till den oförhindrede och icke nödgas synas okunniga om den akademiska oratoriska litteraturen.

Det Svenska talet rör sig kring tvenne skilda, men genom det allmänna ämnet sammanhängande frågor: betydelsen af en våldsam omvändelse för det omvända folket, naturligtvis med särskildt afseende på Finland, och kristendomens allmänna betydelse för en nations kultur.

Finska folkets kufvande från ena eller andra hållet låg i de historiska förhållandenas tvång. Det skedde från vester och måste på denna tid föra med sig kristendomen – på svärdspetsen, det var tidens sed. Omvändelsesättet försvaras icke i sig sjelf, men talaren söker uppvisa dess grund i den principiela skillnaden mellan kristendom och heden- dom, hvilken mellan båda måste framkalla yttre strid liksom inre. Att tvånget skulle bryta det omvända folkets andliga krafter, förnekas. Sjelfva den tvungna omvändelsens framgång bevisar, att denna kraft varit så svag, att den i hvarje fall endast efter seklers förlopp kan vexa till någon yttring af sjelfständighet. I hand med tvånget går dock alltid äfven lära, och så skedde äfven i Finland. Med kristendomen följde till Finska folkets lycka Svenska folkets fria institutioner. Sin »tacksamhetsskuld» för dem och kristendomens gäfva hafva Finnarne under seklernas lopp sökt att återgälda.

¹ En småsak anmärkes, att Hr S. E. skrifver Frankfurt am Oder i st. f. *an der Oder*.

Vi vilja icke öppna någon polemik mot den del af dessa yrkanden, som för densamma står öppen. Endast det må vi anmärka, att talarens åsigt om svårigheten för ett folk, att, såsom det Finska, från hedendomens löst förbundna samhällsskick höja sig till någon sjelfständighet, verkligen bevisar sig icke blott i hans sätt att se sakerna. Ett kufvadt folk kan endast genom sin tacksamhet afbetala skulden för de af beherrskaren mottagna gåfvorna! Detta är en nog allmän låt. Ärligen förtjena och förvärfva dem genom egna ansträngningar, lekamlig och andlig kamp och strid, kan ett sådant folk icke! Vi skulle dock tro, att ett annat betraktelsesätt finnes, mera värdigt, emedan mera historiskt sannt. Tillfälle skall icke saknas oss, att till frågan återkomma. Vi tillägga här blott, att en tillbörlig nationel sjelfkänsla icke hindrar, utan tvärtom ger värde åt de känslor af aktning och tillgifvenhet, med hvilka Finlands folk väl alltid skall skåda öfver till Östersjöns vestra strand.

Talets senare afdelning framställer sann »humanitet» såsom den frukt, kristendomen bringar folken, och undersöker vilkoren för individens höjande till denna kristliga humanitet i vetande och sed.

Herr Geitlin's tal har det märkvärdiga och glädjande, att vara den första akademiska oration, som en Finsk professor hållit på Finska språket. Värftet att vid de akademiska högtidligheterna påminna om Finska språkets tillvaro – något som också först på senaste tider blifvit sed – har hittills varit öfverlemnadt åt den akademiska ungdomen.

Talets innehåll är hufvudsakligen historiskt. Det skildrar i korta drag det Finska hednaskicket, uppsökande ur runorna bevis för de renare religiösa åsigter, som redan hos de hedniska Finnarne grydde, öfvergår sedan till Erik d. Heliges härtåg, biskop Henriks verksamhet och öden och ger underrättelser om hans graf och reliqvier. Framställningen höjer sig, denna historiska tendens oaktadt, till oratorisk vältalighet, och språket alltigenom vårdadt och högstämtdt följer framställningen åt, ehuru talaren blygsamt ursäktar dess gammalmodighet. Sjelfva ursäktens genuina klang, som slutar:

»Vaski on kulta köyhän miehen,
Tina huonnoman hopia.»

bevisar dock för dess öfverflödighet.

Detta tal åtföljes af en illustration, en afbildning efter en målning, föreställande Henrik's död genom Lalli m. m., hvilken fordom funnits i Storkyro kyrka. Kopian är tagen 1671 af Elias Brenner, denna nästan enda fornforskare i Finland, och genom K. A. Gottlund's försorg aftryckt på sten redan 1827. I hans Otava finnas flera andra, ur Brenners på biblioteket i Stockholm förvarade samlingar lånade afbildningar. Äfven den ifrågavarande skall haft en lika bestämmelse; men som bekant förstörde en olycklig eldsvåda såväl förlaget af Otava som ett stort antal till den hörande plancher. Från denna undergång räddades närvarande afbildning, för att blifva en jubeltafla.

LÄROBOK I HANDELSVETENSKAPEN AF AUGUST LILIUS. SENARE DELN. WASA 1857.

Första delen har på sin tid blifvit i detta blad anmäld. Så mycket vi kunnat finna, har arbetet äfven i denna del en ganska praktisk uppställning, och förklaringarne äro korta och enkla. Delen innefattar fem afdelningar: Om korrespondens; »Det nödvändigaste af köpmanna

formläran» (formulärer till vexlar, fraktbref m. m.); Bokföringen; Nyttiga meddelanden (mätning af kubikinnehåll, trädvarors mått i Petersb. Standard, lastrum för dem, fraktberäkning, frakttarif m. m.); Utdrag af lagstadganden (för handel, assuranser, vexelaffärer, bolag m. m.).

Det serdeles viktiga kapitlet om bokföringen synes vara redigt och ändamålsenligt. Såsom en underlåtenhet kan anmärkas, att vid dubbel bokföring enligt författarens anvisning ingen bok kommer att finnas, som i Finland har laglig bevisningskraft. Hufvudboken har det icke, ty i den är fordringarnes tillkomst icke specificerad. Derföre föres också en särskild behörigen karterad Reskontrabok för alla enskilda konton, medan såväl dessa summariskt som alla allmänna konton ingå i hufvudboken. Hvad Förf. säger om Balans-konto, förstå vi icke rätt. Ett Saldo, som från en kontos Kredit öfverföres i Balanskonto, kan väl icke från detta åter utföras i förstnämnda kontos »Kredit» novo-conto? I praxis sker också så, att Saldo i Kredit genast öfverföres novoconto i Debet, och Balanskonto upprättas särskildt, såsom utdrag af Saldo-Debet Saldo-Kredit.

10

Vid anförande af den hos oss gällande föråldrade Haveri-Stadgan, som i så många punkter afviker från lag och usance i andra länder, hade en uppgift på de förnämsta af dessa avvikelser varit önskvärd. De äro till en del högst viktiga, såsom t. ex. i fråga om fraktens deltagande i Haveri gross m. m.

20

Kanske kunde andra små anmärkningar göras; men i det hela tro vi arbetet vara väl lämpadt för härvarande förhållanden, och skall det utan tvifvel komma att göra mycket gagn. Det bör anses för ett glädjande tidens tecken, att en man med lärda studier icke aktar det ringa, att arbeta för detta slags undervisning. Herr Lilius skall, om han fortfarande egnar sig deråt, finna ett rikt och intressant fält i handelsgeografin och handelns historia.

30

PRAKTISKA ÖFNINGAR I FRANSKA SPRÅKET EFTER ROBERTSONSKA METODEN – BEARBETADE FRÅN ENGELSKAN AF IVAR THUNEBERG. H:FORS 1857.

Vi anse oss böra fästa skollärares uppmärksamhet på boken. Metoden är så väl känd, att om fördelen af dess begagnande isynnerhet för de nyare språken icke lär vara någon tvist. Likväl löper allt i vår tid så fort, att man redan i den Ollendorff'ska metoden anser sig hafva en förbättring af den Robertsonska. Närvarande lärobok synes vara utgifven med mycken typografisk omsorg. Öfningsexemplenas innehåll skulle vi dock anse mindre väl valdt. För de första fyratie lektionerna kan det, såsom bestående af nog löst förbundna, reflekterande fraser, icke jemföras med den trefliga fortlöpande berättelsen i Robertsons Engelska Öfningar; och tredje delen är verkligen hållen i en alltför ny-fransysk, för ungdomen föga lämpad ton. Den kan gå an för Paris; men för vårt lands unga är äfven den verld, hvari berättelsen rör sig – en gascognarverld; och om den också är rätt väl egnad, att derur lära dagens parisiska samtalspråk, så ger den åtminstone ingen bildning hvarken för känsla eller tanke.

40

50

JAK. JUTEININ KIRJOJA. VIIDES OSA. KIRJA VAKAISSA AINEISSA JA PIIRROKSIA. WIIPURISSA 1857.

De allvarsama ämnen, i hvilka författaren här rör sig, äro. »Tutkinnon Aineita», »Erhetyksen Vaikutus» (eili lapsen murha), »Uskon Tundomerkistä» – –, »Kehoitus armahtamaan Kanssa-luotuja». Beträktelsernas karakter är den allmänna i Judéns skrifter, den af ett ädelt sträfvande för upplysning och god sed, af en frisinnad håg och ett klart förstånd. Afhandlingar, sådane som t. ex. Tutkinnon aineita, kunna
10 med gagn och nöje läsas af den mest bildade.

»Piiroksia» utgör en samling af förslag till inskriptioner, för det mesta till grafskrifter.

DANSEN BETRAKTAD FRÅN KRISTLIG SYNPUNKT – TVENNE FÖREDRAG AF AXEL FREDR. GRANFELT. HELSINGFORS 1857.

Denna skrift har, såsom af tidningarne synes, väckt ett synnerligt uppseende. Orsaken är lätt förklarlig: hela verden dansar, och hela
20 verden kan hafva ett ord med i laget. Hade det t. ex. gällt vetenskapen, eller medborgarens pligter betraktade från kristlig synpunkt, skulle säkert icke så många vise män haft sitt ord med i frågan.

Hos Förf. måste man lofordra det, att han icke anser något menckligt görande eller låtande för likgiltigt ur kristlig synpunkt. Metoden att bevisa med bibelspråk ur gamla och nya testamentet är dock nog antiqverad. Förf. har också troligen använt den för deras räkning, hvilkas öfvertygelse är styf bokstafstro. Men man kan icke
30 gerna finna något skäl, hvarföre sådane icke skola få fördöma dansen i god ro – d. ä. utan att dansa.

En forskare har hos Red. erinrat, att Förf. af bibliska bevis förbigått ett: danstillställningen i fadrens hus efter den förlorade sonens återkomst Luc. 15:25. – Vi anmäla det, till den verkan det hafva kan.

Skulle vi lägga våra ord till öfrige vise mäns rörande dansen, skulle vi resonnera som följer.

Menniskan dansar egentligen i ungdomskärlekens ålder. Det är då dansmusiken och dansen har behag. En flickkadrilj är tråkig – man
40 må fråga vederbörande – om ingen ungsman ens finnes som åskådare. Endast för de manliga åskådarens skuld dansa Indiens bayaderer och Europa's solodansöser – solodansörerna för de qvinliga. Äfven en stöfvelkadrilj går blott an vid glaset och för en gång. Alla nationaldanser höra också kärleken till, mer eller mindre idealiserad. I det moderna sällskapslifvet har dansen ännu fördelen, att vara det enda tillfälle, då de unga kunna behöfva vexla några ord, som tanterna icke höra. De, som icke dansa, kunna visst tillsamman sjunga Zions sånger. Giftermål plägar vanligen följa på det ena som på det andra. Dansen är dock i vårt tycke den bättre frierimetoden. Och ungdomskärlek och giftermål måste vi anse för kristliga, äfven om evangelister och apostlar icke gifvit något godt exempel deri. Vår sats är derföre den, att dansen är kristlig,
50 när den dansas af älskande – N. B. i den romantiska kärlekens period.

De gamlas dans är såsom barnens krumpsprång. Dock är det af erfarenheten bevisadt, att de äldres deltagande för någon gång i ungdomens nöjen ökar glädjen – och kanske litet afleder från öfverflödigt sentimentalitet, så att dansen något mera slår öfver från kurtis till ren glädje. De föräldrar, som lära barnen den konstmessiga dansen och ställa till barnbaler, de lära dem enkelt kurtis i förtid, desto mera

blandad med fåfäng behagsjuka, ju mindre känslan förädlande kan vara med dervid. Följden deraf är, att, då den romantiska åldern kommer, äro redan en hel hop dåliga romaner utspelade. Deraf de blaserade adertonåriga ungherrarne och ungdomerna, af hvilka »salongerna» äro fulla. Detta *memento* är det egentligen, som föranledt vårt deltagande i den djupsinniga diskussionen om dansen.

J. V. S.

39 T*** I HELSINGFORS TIDNINGAR.

Litteraturblad n:o 2, februari 1858

För att fylla en spalt, som måste fyllas tala vi om en sak, som knappt nog ger ämne dertill. Hr T*** upplyser och bildar allmänheten med några utgjutelser angående Litteraturbladet 1857. Kritik är det icke hvarken öfver bladets tendens – någon sådan vet det mångbestjernade T. icke af – eller öfver en eller flera särskilda artiklar. Vore det också en kritik, skulle vi icke hafva något att till den genmäla. Förf. finner det deremot lämpligt, att plocka ut några våra strängare yttranden, icke moraliskt nedsättande, utan på sin höjd förnekande insigt och urskiljning, icke hos personer, utan i deras anförda påståenden och skrifter. Han finner dem icke motsvara de anspråk, som böra ställas på »medborgerlig bildning». Detta står honom likaså naturligtvis fritt. Man kan med några rader, letade ur en årgång, utan angifvande af, hvad de angå, och hvad som föranledt dem, få ett försvarligt sken. Det kommer också för det mesta till en publik, som om Litteraturbladet ingenting vet. Välviljan är så mycket mera omisskännelig.

Men då en sådan bildningens saksförare i samma andedrag hopar beskyllningar för dåliga *moraliska* lyten »egenkärlek» och »öfvermod», dertill »spetsfundighet» och »advokatyr», d. ä. slughet i bevisning utan öfvertygelse, så strider det kanske icke mot medborgerlig bildning att påpeka, hvad detta T*** anser vara *sig* lofgifvet.

Jag kunde härtill säga mycket – men vill blott tillägga, att detta förfarande af T*** icke är det enda exemplar af dylik konsekvens, jag sett prof på. Jag tillräknar det honom icke som bevis på dålig karakter, icke heller som bevis på habituel enfald. Men att jag anser sättet för dåligt och enfaldigt, det kan jag mot min öfvertygelse icke förneka.

J. V. S.

40 OM DE PROJEKTERADE KREDITANSTAL- TERNA.

Litteraturblad n:o 3, mars 1858

Då vi för ett par år tillbaka började behandla detta ämne i en artikel om »Privatbanker», bragte denna uppsats bladet i svårigheter, som gjorde det oss omöjligt att fortsätta. Ty med de allmänna resonnemen-terna är det i ett periodiskt blad föga bevändt, om inga tillämpningar kunna ske. Läsaren skulle knappt kunna tro det, men det förhåller sig verkligen så, att vi med största öfverraskning se vårt blad numera kunna tala exempelvis om jernvägar och medlen för deras uppbyggan- de till och med om Finska banken och dess operationer.